

SANAYİ DÜNYASI İÇİN GİDİŞATA DAİR NOTLAR

TRENDS UPDATE

08.09.2025(Periyodik Yayın Değildir)

Türkiye: hayat pahalı, işletmelerin maliyetleri artıyor, uluslararası rekabetçilikleri azalıyor, işverenlerin personel maliyeti artıyor ama kişilerin de dolaylı vergi yükü çok fazla (% 65) aldıkları ücretle geçinemiyorlar.

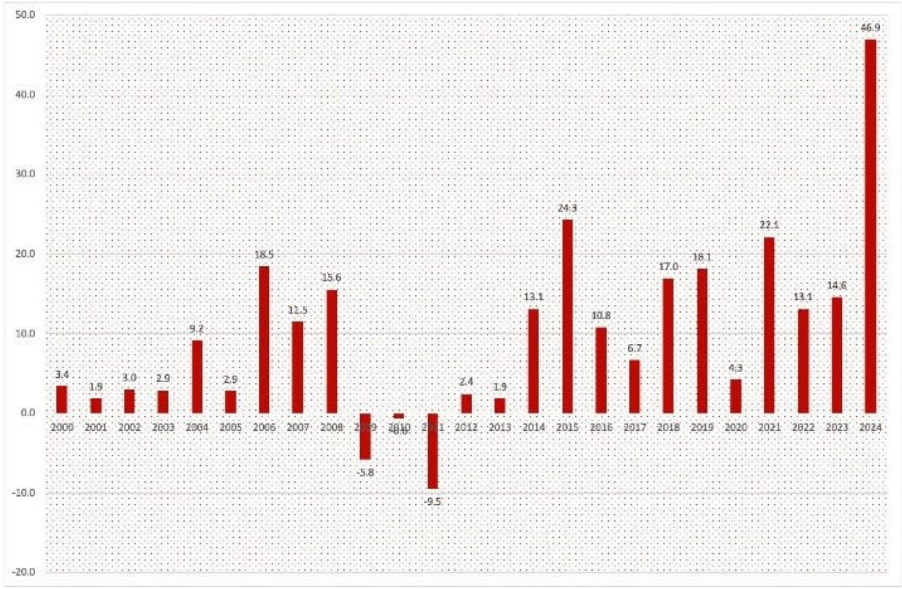
Amerika: Trump bireylerin üzerindeki vergi yükünü azaltıyor. Dolaylı vergi yükü zaten % 18.

Türkiye yeniden atağa geçiyor: Beyannameler üzerindeki vergiye yıl başında % 44 zam yaptı buna rağmen; geçtiğimiz hafta sonu % 49 zam daha yaptı ve dahası 3 ay sonra yılbaşıda otomatik olarak yeniden değerlendirme oranında üçüncü zammı yapacak. (TÜİK enflasyon oranı ise % 33) Sonuçta sanayici olmak her geçen gün daha pahalı hale geliyor.

Ülke pahalı olunca:

- 2020–2024 döneminde, yurtiçi yerleşiklerin yurtdışına çıkardığı toplam sermaye 100 milyar doları aşmış durumda şaşırmalı mı?

- Türkler yurtdışında varlık edinimine hücum etmiş, şaşırmalı mı?

Şekil 1: Yurtiçinde yerleşiklerin yurtdışında net varlık edinimi (milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB Ödemeler Dengesi İstatistikleri

Trump'dan sonra Mitsotakis de acımasızca vergi indirimleri yapmaya başladı; Selanik Fuarı'nda ülke tarihinin en büyük vergi indirimini açıkladı:

- Tüm vergi mükellefleri için vergi oranlarında 2 puanlık düşüş
- Çocuklu ailelere daha çok vergi indirim; 4 ve üzeri çocuğu olanlardan 20 bin euroya kadar sıfır vergi
- 25 yaş altı kişilerden sıfır gelir vergisi

- 25-30 yaş arası gelir vergisi oranının %22'den %9'a düşürülmesi
- Yıllık geliri 40.000-60.000 euro arası olanların vergi oranının %44'ten %39'a düşürülmesi

2000 yıldır bilinen “yüksek vergi vergiyi öldürür” sözünün Türkiye’de hala öğrenilmemiş olması ilginç. Haftasonu yatların, silah bulundurmanın ve beyanname vermenin vergi yükü artırıldı. Devlette herhangi bir tasarruf yapıldığına dair haber yok iken, sürekli vergi artışı; verginin adil ve yerinde kullanılmadığı görüşleri ile birleşince teoride Laffer hipotezi denilen; pratikte ise tarihte bolca örneği görülen “vergileri artırmaya rağmen toplam vergi hasılatının artmadığı” sonuca yol açar.

İnsanlar 1- Vergiden kaçınırlar: yat ve teknelere vergi konursa yat Türk Bayraklı yapılmaz, alkollü içeceğe aşırı vergi konursa kişiler evlerinde imal eder ve hatta restoran da “içkinizi getirin” kampanyası yapar. Alışveriş yurtdışından yapılır, şirket yurtdışına kurulur, yatırımlar yurtdışına kaçır. 2- Vergi kaçırma artar: Bu kez illegal çareler kullanılır, silah ruhsatı fazla olunca silahlar ruhsatsız olur, faturasız satışlar, kayıtdışı ekonomi patlar, zaten alıcı da kayıtdışına yönelir, yasadışı transfer fiyatları ile gelir yurtdışına kaçırılır vs

Örnek olarak; 3 büyük sigara şirketi verilerine göre Türkiye'nin günlük sigara tüketimi 19.5 milyon adet pakettir. Bu miktarın 15 milyon paketi bandrollü(yasal, meşru, vergiye tabi) olarak satılmaktadır. Geri kalan ise kaçak, ev yapımı vb illegal olarak girmektedir.

Bir diğer örnekte anlıyoruz ki yüksek vergilerle yerli alkollü içkiler yıpratılmış ancak yabancılar sürekli artmış. Pek çok evde salça, turşu vb ev yapımı gıdalara ek olarak evde alkollü içki üretimi geleneği oluştu.

Berk Dicle: Yakında lazım olur diye “CFO’nun Kriz Yönetimi Başucu Kitabı’na göz atarsak: “İyi bir krizi asla boşa harcamayın” yazar. Önce kriz anında elimizdekilere bakalım:

- Yüksek riskler: ciddi bir finansal, operasyonel, düzenleyici veya itibar tehdididir.
- Aciliyet: Kararlar normal döngülerin izin verdiği hızla alınmalıdır.
- Belirsizlik: bilgi eksiktir, belirsizdir veya hızlı bir şekilde değişir.
- Eylem: Kararlar tek başına yeterli değildir, hızlı bir şekilde eyleme dönüşmeleri gerekir

Kriz çeşitleri:

- Finansal: likidite sıkışıklığı, sözleşme ihlali, yeniden finansman başarısızlığı, dolandırıcılığa maruz kalma
- Operasyonel: tedarik zinciri arızası, ürün arızası veya geri çağırma, siber saldırı, sistem kesintisi
- İtibar: skandal, suistimal, düzenleyici yaptırım, sosyal medya fırtınası
- Makro/Dış: pandemi, jeopolitik şok, genel ekonomik, siyasi ve finansal krizler, şoklar.

Biz Türkiye’de bu en son bahsedilen gruba bağımlı derecesinde alışkınız. Üstelik asıl tehlike bulaşıcılık. Krizler nadiren tek şeritte kalır. Tüm alanlara bulaşır. Döviz kredisini hedge etmemiş, alacağını da tahsil edemeyen X şirketi; kredisini ödeyemediği gibi diğer şirkete borcunu da ödemez, bankalardan nakit akışı durur ve kriz hızla diğer şirketlere zincirleme yayılır.

Krizle mücadele örneği: Mart 2020'de pandemi ve seyahat yasakları gelince Airbnb, rezervasyonların sekiz hafta içinde %80 oranında düştüğünü gördü. Bir gecede gelirlerinin büyük çoğunluğunu kaybetmiş idi. Brian Chesky kriz geçene kadar kış uykusuna yatmak yerine savaşa gitti. Şirket, acil durum finansmanından 2 milyar dolar topladı, pazarlama giderlerini neredeyse sıfıra indirdi, işe alımları dondurdu ve ardından personelin %25'ini (yaklaşık 1.900 kişi) işten çıkardı.

Chesky, krizi şişirilmiş bir organizasyon şemasını yıkmak için kullandı. Ulaşım, stüdyolar, oteller, lüks harcamalar hepsini naftalinledi, dolaba kaldırdı. Yarı özerk, tek ve işlevsel bir organizasyona indirgendii.

2021'de McKinsey'e verdiği demeçte, "On bölümlü bir şirketin eşdeğeri olan şeyi tek bölümlü işlevsel bir

organizasyona dönüştürdük" dedi. Sonuç, daha hızlı ve daha az bürokrasiyle hareket edebilen bir şirket oldu.

Halka arz Aralık 2020'de gerçekleştiğinde, işletme sadece canlı değildi, aynı zamanda daha yalın, daha keskin ve daha dirençliydi. Başka türlü asla yapılamayacak değişiklikler kriz sayesinde yapılabildi, kuruluştaki ayarlara geri dönülerek krizden daha sağlıklı çıktı.

Çin Merkez Bankası, yaklaşık 10 aydır rezervlerini ABD dolarından önemli ölçüde uzaklaştırırken, açığa çıkan likidite ile altın satın almayı sürdürüyor.

Trump'ın kendi çalışanlarını koruma, kendi sanayisini koruma müdahaleleri devam ediyor. ABD'de Hyundai'nin Georgia'daki 4,3 milyar dolarlık elektrikli araç pili üreten mega tesisinde 475 işçi gözaltına alındı. Dikkat ediniz; şirket yöneticileri veya şirket mühendisleri değil, işçiler. Vize muafiyeti veya turist vizesiyle ABD'ye girdikten

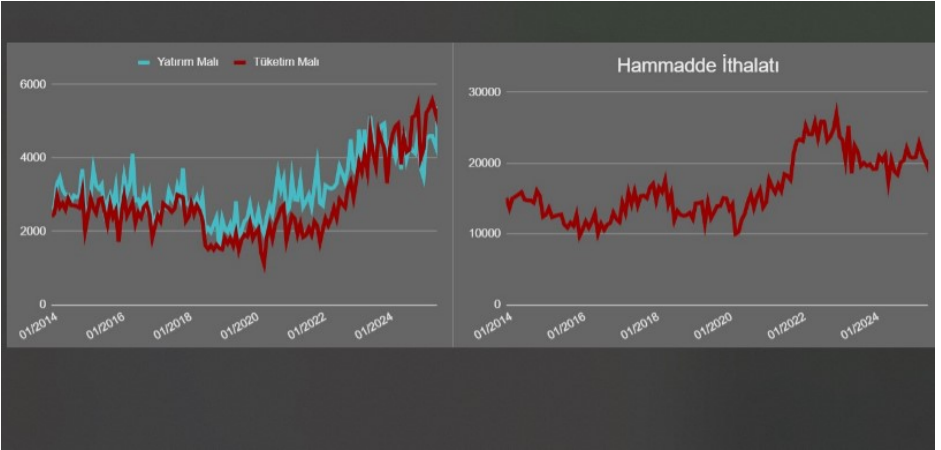
sonra çalışmakla sulanıyorlar. Tesis, iddia edilen yasadışı işe alım uygulamaları nedeniyle kısa bir süreliğine kapatıldı.

Hyundai, Amerika'da Kore'den daha fazla araba satıyor. ABD'de yılda 1.000.000 araba satma ve otomotiv pazarında %15 pazar payına sahip olma yolunda ilerliyorlar. Alabama ve Georgia'da büyük fabrikalar işletiyorlar. Kaliforniya ve Georgia'da şirket merkezleri ve Michigan'da bir Ar-Ge tesisleri var. şimdi Savannah'da yeni bir ak fabrikası açtılar. Ak teknolojisi Hyundai'den değil, LG'den.

Piyasa Gündem: Çinli güneş paneli üreticileri rekor zarar etti. Tongwei 693 milyon\$, Trina 407 milyon\$ zarar etti. Güneř paneli fiyatları, watt başına 8,7 sent ile 2011'den bu yana en düşük seviyesine geriledi. Türkiye'de yaklaşık 90 adet güneş paneli üreticisi var.

İris Cibre: Dış Ticarete sanayimiz köklü olarak değişiyor. Tekstil ve dayanıklı eşya hızla güç kaybederken, savunma sanayi, kara ve hava taşıtlarında güç kazanıyoruz. Fakat, buradaki yan etki, istihdamı yüksek sektörler geriliyor, görece düşük sektörler öne çıkıyor. Tekstilde personel maliyetleri 60%'a çıkmış, bu nasıl bir verimlilik israfıdır mesela? Bu sadece, kur ile de açıklanamaz!

Dış ticaret açığımız beklediğimiz üzere artıyor. Fakat, aramalı ithalatımız yavaşlarken, yatırım malı ithalatımız aylardır ilk defa tüketim malının toplama oranını geçmiş. Demek ki, yatırım için ufak kıpırdanmalar başlarken, aramalı ithalatı yapan kurumlar için hala yavaşlama devam ediyor.

Nil Örne, Mısır'da 35 milyon\$'lık yatırım için sözleşme imzaladı. 2.000 kişiye istihdam sağlayacak. Fabrika alanı 33.000 m² olacak. Üretimin %90'ı ihraç edilecek.

Merve Yiğitcan (Nasil Bir Ekonomi NBE): İhracatçıların yoğun talep gösterdiği Eximbank kredilerinde şikayetler:

- Eximbank kredisine başvurabilmek için herhangi bir bankadan teminat mektubu almanız ve komisyon ödemeniz gerekiyor. Aracı ticari bankaların teminat mektubu komisyonlarını yüzde 1'in üzerine çıkardığını riskli firma ve sektörlerde yüzde 4'e varan aşırı teminat mektubu komisyonları ve masraf talep ettikleri ifade ediliyor.
- Talebin yoğun olduğu TL Reeskont kredilerinde ise bekleme süresinin iki ayı geçtiği bazı başvurular için ise 2026'ya tarih verildiğinden şikayet ediliyor.

Züccacıyeciler Derneği (ZÜCDER) Başkanı Burak Önder, son dönemde özellikle özel bankaların farklı başlıklar altında ilave maliyetler çıkardığını belirterek, "Bu nedenle faizlerdeki düşüşü tam olarak ticari kredilerde hissedemiyoruz. Özellikle üretici ihracatçıların bu dönemde finansmana çok ihtiyacı var. Bu ihtiyacı gören bankalar da çok fazla pazarlık payı bırakmıyor.